Лазар Арсенијевић - Баталака

ИСТОРИЈА СРПСКОГ УСТАНКА

КЊИГА ПРВА

РЕПРИНТ ИЗДАЊА ИЗ 1898. ГОДИНЕ

Талија издаваштво

Ниш, 2021

ИЗДАЊЕ БАТАЛАКИНОГА ФОНДА

ИСТОРИЈА
СРПСКОГ УСТАНКА

ОД

ЛАЗАРА АРСЕНИЈЕВИЋА—ВАТАЛАКЕ

ДЕО ПРВИ

БЕОГРАД
ШТАМПАНО У ШТАМПАРИЈИ КРАЉЕВИНЕ СРБИЈЕ
1898.

МЕСТО ПРЕДГОВОРА

Краљевско-Српској Академији Наука.

Покојни Лазар Арсенијевић, прозван Бата-Лака, својим тестаментом од 20. Декембра 1864. оставио ми је у аманет, и предао у својину своје рукописе.*

Ти су рукописи:

I. Историја Српског Устанка под Карађорђем.

Ово своје дело писац је разделио у *десет књига.*

Првих пет књига дао је покојник преписати. Преписивач је био Стева Поповић, прозван Вацки, сад, мислим, посланик народни на хрватском сабору. Он се тада бавио овде као ђак на великој школи. Покојни Бата-Лака сам је тај препис прегледао, и прочитао; па за то исти препис вреди као и оригинал.

* Та наредба у тестаменту од 20 Декембра 1864 гласи:

„Најпосле наређујем да се моји рукописи, који се тичу Историје Србске најновијих времена предаду Николи Крстићу, начелнику полицајног одељења при Министарству Унутрашњих дела, коме остављам на душу, да се стара, да угледају света, јер држим да ће моћи разсветлити таму која постоји о млогим стварима наше историје, поменутог времена, и да ће оборити различне лажи, које су о догађајима и лицима тих времена намерно и без намере у свет пуштене. Надам се да ће г. Никола Крстић по савести са мојим рукописима поступити“.

У првој допуни овога тестамента од 3 Септембра 1867 год. стоји:

„11. за печатање моји рукописа о српској историји остављам сто педесет дуката. Но ако се ти рукописи буду штампали другим начином то тији 150 # остављам Српском Ученом Друштву, коме да припадне и приход од штампіани књига“.

У другој измени тестамента од 8 Октомбра 1867 наређено је:

„5. у првој измени и допуни тестамента од 3 Септембра 1867 г. под тачком 11 наређено је, да се за печатање мојих рукописа о српској историји из моје масе даде 150 # ц. То преиначавам и наређујем да се на ту цељ даде само стотину цесарских дуката и ти новци да се даду на три месеца после моје смрти Управи Фондова под интерес донде док се моји рукописи не почну штампати“. *Секретар Академије.*

Књиге оригинала II, III, IV и V није написао у целости сам Бата-Лака својом руком; али се по поправкама рукописа види; да је он те преписе сматрао за оригинале.

Књига VI написана је у два примерка; један је ранији, други доцнији, прерађен.

Уз књигу VI има неки додатак; који по мишљењу самога писца треба да се напечата после књиге шесте; и као додатак истој.

И уз књигу VII има додатак. Сам Бата-Лака написао је за тај додатак: „Ово су артије за VII књигу“.

На крају ове седме књиге има још један додатак од четири табака (95 а, 95 б, 95 в, 95 г) писан мојом руком, (чини ми се још 1862 или 1863 год.) по вољи и наредби покојног Бата-Лаке, који је тај додатак сам ставио уз свој рукопис, сматрајући га за саставни део истог. Нека је овде напоменуто, да се покојник при писању историје Карађорђевог времена служио разним лицима, као што се то из самога рукописа види.*

Књига IX написана је у три примерка. Препис, туђом руком написан, има се сматрати за последњу прераду те књиге. Но при печатању требаће на сваки начин да се упореде и друга два примерка те књиге.

Са књигом X свршава се историја Карађорђевог Устанка. У тој књизи причају се догађаји до свршетка 1812. године. По томе историја ова није довршена. Покојник није ни покушао, да описује догађаје од године 1813. Он се није радо ни разговарао о тим догађајима. Ја сам више пута покушавао, да поведем говор о догађајима поменуте године. Хтео сам, да од самога Бата-Лаке добијем обавештења о узроцима оних несрећних, и за српски народ тужних догађаја; који су се у Србији збили; пошто су Карађорђе, и друге војводе напустили борбу с Турцима; и отишли из Србије. Али Бата-Лака никада не хтеде, да се упусти у пространије причање о тим догађајима. Он је само говорио, да је Карађорђа оманув гроф Ивелић; који га је наговарао, да не наставља борбу с Турцима, но да се с војводама уклони из земље.

Рукопису о Историји Српског Устанка под Карађорђем припадају и несређене белешке о Родофиникину, и

* Додаци, у колико су за штампу спремни, и неки документи наштампаће се на крају целога овога списа. *Секретар Академије.*

догађајима тога времена; као и белешке о владавини кнеза Александра. Ма да ове белешке нису никакви самостални састави, но су одломци без почетка и свршетка, ја их ипак овде прилажем.

II. Препис првих пет књига Историје Српског Устанка под Карађорђем, с примедбама.

Као што већ приметих, овај је препис по наредби Бата-Лакиној учињен за његова живота.

III. Животопис Карађорђев.

Овај је састав написан руком покојнога Бата-Лаке.

Има уз њега докумената о ондашњим догађајима. Документи су у препису.

IV. Мисија капетана Рада Вученића.

Ово није састав, но је збирка разних докумената преведених и преписаних; који се односе на мисију капетана Вученића.

V. Препис писма Вука Караџића кнезу Милошу, писаног 18 Априла 1832.

Ово писмо ја сам преписао по жељи пок. Бата-Лаке. Па како се и овај препис нашао у његовим хартијама, то и њега овде прилажем.

VI. Србија, и двогодишње биће Родофиникиново у њој као агента руског.

Састав Бата-Лакин; написан његовом руком.

VII. Родофиникинов у Београду јавни живот, Сербов смертни отров« и т. д.

Рукописни састав незнано чији.

Овај рукопис био је некад својина Ђорђа Петровића, негдашњег председника Касацијонога Суда; а сина оног (чини ми се Петра) ковача, који је у време Карађорђево српске трешњеве топове оживао. Ја сам поменутога Петровића на неколико месеци пред његову смрт питао: зна ли шта ближе да ми каже о овоме рукопису; али он тада не само да није умео ништа да ми о рукопису каже; но се ни на сам рукопис није више сећао.

Рукопис овакве исте садржине имало је Друштво Словесности у хартијама, које је поднео био Друштву г. Гавра Витковић, а које су хартије, мислим, припадале некада покојноме доктору Ђорђу Мушицкоме. О садржини тог рукописа ја сам некад поднео Друштву Словесности пространији реферат.

VIII. Превод и препис писма Каподистрије од 7 Септембра 1812.

IX. Разна приватна и званична писма (има их на броју 21) *и разне представке нешто у оригиналу, нешто у препису од год. 1812 до 1821.*

Од	године	1812	има	два писма.
»	»	1813	»	два »
»	»	1814	»	седам писама.
»	»	1815	»	четири писма.
»	»	1817	»	једно писмо.
»	»	1819	»	два писма.
»	»	1820	»	једно писмо.
»	»	1821	»	» »
Без датума			»	» »

Сва ова писма била су у једноме завежљају; па сам их тако у скупу и ја оставио. Преписи су, као што се може приметити на први поглед, из онога времена, кад су писани и оригинали; а гдекоји преписи били су можда концепти од оригинала.

X. Преписи писама послатих владици Петру у Црну Гору.

Има свега седам писама: три Карађорђева од 1807, 1812 и 1813 год., и четири писма Милана Обреновића; и то три од 1809 и једно од 1810 године.

XI. Различни документи.

Ту се налазе:

Препис писма кнеза Багратиона писаног Карађорђу 1809. 2 Окт. № 1050.

Препис наредбе Карађорђеве од 11 Јанв. 1811, којом се Луки Лазаревићу одређују села, којима ће управљати; и дају му се упуства.

Превод и препис Чл. VIII букурешког трактата.

Пунумоћство Карађорђево, дато Јакову Ненадовићу 17 Јула 1812 № 878, да иде Чичагову, у препису.

Препис писма Карађорђевог Чичагову од 11 Јула 1812.

Превод и препис мемоара цара Александра I о деоби Турске.

Белешка о заузећу Карановца.

Препис писма грофа Цукатова писаног команданту Црноречком кнезу Милисаву од 10 Јуна 1810.

Препис писма Карађорђева Јакову Ненадовићу од 15 Септ. 1810.